
Czytelnik niepełnosprawny w środowisku akademickim.

Propozycja Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej dla osób niewidomych

Ewa Adaszyńska
Małgorzata Kuncewicz
Uniwersytet Zielonogórski

Prawo do nauki i prawo do pozyskiwania informacji są fundamentalnymi prawami człowieka. Gwarantują je międzynarodowe regulacje prawne, a także ustawy państwowe.

W społeczeństwie informacyjnym i w społeczeństwie opartym na wiedzy prawa te mają podstawowe znaczenie także dla osób niepełnosprawnych.

Na świecie jest prawie miliard ludzi niepełnosprawnych, jest to 15% ogółu ludzkości. Prognozy sugerują, że w nadchodzących latach problem ten będzie jeszcze narastał.

W krajach Unii Europejskiej żyje około 80 milionów ludzi dotkniętych niepełnosprawnością.

W Polsce jest ich około 4.5 miliona. Zaledwie 5% ma wykształcenie wyższe.

Liczba osób z uszkodzeniem wzroku to ponad 500 tysięcy, studiuje jedynie 2.5 tysiąca spośród nich.

Dane sugerują to, że niemal zupełnie niedostępna jest dla nich edukacja na poziomie wyższym.

Dysfunkcja wzroku jest szczególnym rodzajem niepełnosprawności, znacznie ograniczającym dostęp do wiedzy.

Ponad 80 % informacji o otaczającym świecie człowiek pozyskuje poprzez zmysł wzroku.

Jego ograniczenie powoduje powstanie swoistej bariery informacyjnej, uciążliwej zwłaszcza dla osób uczących się.

Polska, wstępując do Unii Europejskiej, zobowiązała się traktatem o europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności do wdrażania jej ogólnych dyrektyw.

Komisja określiła osiem podstawowych obszarów działania: **dostępność, uczestnictwo, równość, zatrudnienie, kształcenie i szkolenie, ochrona socjalna, zdrowie i działania zewnętrzne.**

Wśród instytucji wspierających osoby niepełnosprawne (niewidome) biblioteki pełnią rolę szczególną.

Nie chodzi tu tylko o architektoniczne przystosowanie budynku, ale przede wszystkim o dostosowanie usług bibliotecznych i informacyjnych do potrzeb i możliwości percepcyjnych osób z dysfunkcją wzroku.

W wielu krajach istnieją już standardy i wytyczne dotyczące obsługi biblioteczno-informacyjnej osób niepełnosprawnych czy wręcz niewidomych.

Takie standardy opracowała też IFLA / Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich - **Libraries for the blind in the information age – guidelines for development / Biblioteki dla Niewidomych w epoce informacyjnej - wytyczne dla rozwoju.**

Dotyczą one między innymi:

- udogodnień w dostęпах do budynków,
- fizycznego użytkowania przestrzeni,
- dostępu do zbiorów w formatach alternatywnych (np. wydawnictwa mówione, elektroniczne, cyfrowe),
- użytkowania sprzętu,
- usług bibliotecznych,
- przygotowania personelu,
- zarządzania biblioteką,
- katalogów i baz danych o zasobach bibliotecznych i ich formatach.

IFLA udzieliła poparcia dla nowoczesnych rozwiązań dotyczących systemu DAISY (*Digital Accessible Information System*) – nowej generacji książek mówionych.

Idealna obsługa biblioteczna ma miejsce wtedy, gdy każdy bez względu na poziom uszkodzenia narządu wzroku, ma dostęp do materiałów i informacji w czasie, który mu odpowiada, we właściwym dla niego formacie, w liczbie jakiej potrzebuje oraz tam, gdzie potrzeby użytkownika znajdują zrozumienie wśród pracowników biblioteki.

Według danych opracowanych przez Fundację Instytutu Rozwoju Regionalnego i Instytut Badań Marketingowych i Społecznych - ok. 27% uczelni publicznych oraz około 53% uczelni niepublicznych deklaruje możliwość studiowania na wszystkich kierunkach przez osoby z poważną dysfunkcją wzroku.

Studenci w Polsce w latach 2002-2010

Rok akademicki	Studenci ogółem	Studenci niepełnosprawni	Procent studentów niepełnosprawnych
2002/2003	1 800 548	4 682	0,26
2003/2004	1 850 574	7 106	0,38
2004/2005	1 917 293	9 247	0,48
2005/2006	1 953 832	14 510	0,74
2006/2007	1 941 445	19 923	1,02
2007/2008	1 937 404	22 988	1,19
2008/2009	1 927 762	25 256	1,31
2009/2010	1 900 014	27 975	1,47

Z tabeli wynika, że systematycznie wzrasta liczba studentów niepełnosprawnych. Wzrasta też liczba studiującej młodzieży z dysfunkcją wzroku. Od kilku lat spada natomiast we wszystkich prawie uczelniach wyższych liczba ogółu studiujących.

Doświadczenie we współpracy z osobami niepełnosprawnymi ma już kilka uczelni wyższych:

- Warszawska Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP,
- Politechnika Warszawska (**Ośrodek Kształcenia na Odległość OKNO**),
- Uniwersytet Warszawski (**Centrum Otwartej Edukacji Multimedialnej COME**),
- Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie,
- Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi wraz z UMCS (**Polski Uniwersytet Wirtualny PUW**).

Działania zmierzające do wykorzystania internetowej biblioteki dla niewidomych podjęło w Polsce kilka uczelni wyższych, dzięki inicjatywie powołanych na uczelniach pełnomocników do spraw osób niepełnosprawnych.

Efektem tej współpracy jest **Akademicka Biblioteka Cyfrowa.**

Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego włączyła się w działania uczelni, **których celem jest wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.** Mając na uwadze ich potrzeby edukacyjne utworzyła **Zielonogórską Bibliotekę Cyfrową dla Niewidomych.**

Jest to wydzielona kolekcja, która uzupełnia zasób Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej o dokumenty, do których pozyskała ona prawo na podstawie zapisów *Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.*

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa

obecnie czytających: 34

STRONA GŁÓWNA

KOLEKCJE

NOWE KONTO

LOGOWANIE

KONTAKT

Kolekcja

- Opis kolekcji
- Lista publikacji
- Plany wprowadzania publikacji

Biblioteka

- Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa
 - Dziedzictwo kulturowe
 - Habilitacje, doktoraty
 - Nauka i dydaktyka
 - Regionalia
 - Wystawy
 - Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych

Szukaj

Zakres : **Wszędzie** | Tekst publikacji | Opis publikacji ▼

Wyszukiwanie zaawansowane...

Poprawne formułowanie zapytań

Opis kolekcji : Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych

Tutaj prezentujemy dokumenty **zastrzeżone tylko dla osób niewidomych i słabowidzących**. Opierając się na art. 33 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, który brzmi: "Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia" udostępniamy publikacje, które mają pomóc osobom z dysfunkcją wzroku (szczególnie studentom i osobom uczącym się) pozyskiwać informacje niezbędne w procesie uczenia się.

Liczba publikacji w kolekcji: 93

Ostatnio dodane

1. Zarys dziejów polskiej policji = A historical outline of the Polish police = Grundriss der Geschichte der polnischen Polizei = Očerk istorii pol'skoj policii = Histoire abrégée de la police polonaise (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku)

Najczęściej czytane publikacje

1. Słownik starożytności słowiańskich: encyklopedyczny zarys kultury słowian od czasów najdawniejszych: tom pierwszy A-E (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku) [514]
2. Słownik starożytności słowiańskich: encyklopedyczny zarys kultury słowian od czasów najdawniejszych

ZBCN jest częścią planów biblioteki tworzenia przyjaznego środowiska pracy dla studentów o różnym charakterze upośledzenia.

Potrzeby te respektowane są także w realizowanych obecnie planach budowy nowej biblioteki, która uwzględnia potrzeby i udogodnienia związane z przystosowaniem budynku dla osób niepełnosprawnych, zgodnie z istniejącymi standardami.

Na Uniwersytecie Zielonogórskim studiuje **463 osoby niepełnosprawne**, w tym **71 osób z dysfunkcją wzroku**.

Na uczelni działa pełnomocnik rektora do spraw osób niepełnosprawnych współpracujący z biblioteką.

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych rozpoczęła swoją działalność w czerwcu 2011 r. od zaprezentowania około 70 dokumentów, głównie z zakresu nauk humanistycznych i społecznych.

Jej profil odpowiada z założenia specjalizacji kierunków związanych z uczelnią. Zasób będzie systematycznie powiększany i budowany na podstawie literatury potrzebnej do studiowania na wybranych specjalnościach.

Celem tej biblioteki jest:

- utworzenie zasobów cyfrowych dla potrzeb studentów ociemniałych z różnych dyscyplin naukowych,
- tworzenie zasobów cyfrowych dla osób o nierównych szansach dostępu do wiedzy,
- wyrównywanie szans osób z dysfunkcją wzroku w zakresie potrzeb związanych z edukacją,
- rozszerzenie przestrzeni społecznej i edukacyjnej dla osób niewidomych zgodnie z założeniami społeczeństwa informacyjnego i społeczeństwa opartego na wiedzy,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i cyfrowemu.

Testując możliwości bibliotek cyfrowych wykorzystaliśmy oprogramowanie typu screen reader sprawdzając, jak czyta ono dokumenty w różnych formatach: txt, rtf, doc, pdf, djvu. Testy wypadły pomyślnie dały więc podstawę do działania.

Regulacje prawne dotyczące osób niepełnosprawnych

Akty prawne dotyczące tego problemu mają **dwa poziomy odniesień** i dotyczą:

1. praw osób niepełnosprawnych
2. ochrony praw autorskich.

Akty dotyczące praw osób niepełnosprawnych:

- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r., ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 roku.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 1 sierpnia 1997 r. (uchwała Sejmu RP - M.P. 1997 nr 50, p. 475).

Akty dotyczące praw osób niepełnosprawnych cd.:

- Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. **Prawo o szkolnictwie wyższym** (Dz. U. nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. **o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych** (Dz.U. 1997 nr 123, poz. 776 z późn. zm.).

Akty dotyczące ochrony praw autorskich:

- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 2006 nr 90, poz. 631 ze zm).
- Dyrektywa nr 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów prawa autorskiego i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym.

Zapisy dotyczące prawa autorskiego

Nowelizacja prawa autorskiego z 2004 r. uwzględniła standardy unijne poprzez zapisy dotyczące szczególnego typu dozwolonego użytku utworów na rzecz osób niepełnosprawnych.

To art. 33¹. Uzupełnił on prawa twórców na rzecz użytkowników, w tym dozwolony użytek osobisty utworów (art. 23 ustawy), którego odbiorcami mogą być osoby niepełnosprawne. Zapis art. 33¹ wyrównuje szanse osób niepełnosprawnych, gwarantując dostęp do nauki, informacji i utworów.

art. 33¹

„Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia”.

Tworzenie kolekcji wymaga określonych reguł.

Korzystanie z utworów w oparciu o licencję ustawową z art. 33¹ prawa autorskiego jest dopuszczalne pod następującymi warunkami, które muszą zaistnieć łącznie:

Dotyczy tylko utworów już rozpowszechnionych.

Zgodnie z art. 6 p. 3 prawa autorskiego *utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie.*

Odnosi się bezpośrednio do upośledzenia (niepełnosprawności). Wiaże się to z przygotowaniem utworu w odpowiedniej wersji lub formacie dostosowanym do możliwości osób niewidomych (udostępnianie utworów przez strony www, tworzenie e-booków czy audiobooków).

Odbywa się dla dobra osób niepełnosprawnych w szeroko rozumianej idei dostępu do informacji i wiedzy.

Może być podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia, czyli rodzaju a nie stopnia niepełnosprawności. Utwory powinny być dostosowane do rodzaju niepełnosprawności i w formie odpowiadającym poszczególnym grupom odbiorców, w naszym przypadku niewidomym.

Nie może mieć charakteru zarobkowego. Instytucja tworząca może uzyskać przychód, który w części lub całości pokryje koszty tworzenia.

Stworzenie odrębnej kolekcji dla osób niepełnosprawnych w obrębie jednej biblioteki cyfrowej nie stanowi większego problemu. Nadawanie haseł i potwierdzanie niepełnosprawności może być rozwiązane na różne sposoby, w zależności od rodzaju współpracy z biurem ds. osób niepełnosprawnych lub wydziałami, które gromadzą dokumentację studentów.

W środowisku dLibra funkcjonuje około 90 polskich bibliotek zrzeszonych w Federacji Bibliotek Cyfrowych.

Daje ono możliwości wspólnego budowania cyfrowych zasobów na zasadzie zdalnego dostępu do zbiorów rozproszonych.

Jest szansą na stworzenie dużego warsztatu naukowo-dydaktycznego dla osób niewidomych studiujących w całej Polsce.

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa

obecnie czytających: 16

STRONA GŁÓWNA

KOLEKCJE

NOWE KONTO

LOGOWANIE

KONTAKT

Wydanie

- Opis
- Informacje
- Struktura
- Treść
- Treść (nowe okno)
- Pobierz
- Podobne wydania
- Wyświetlanie treści

Eksport metadanych

[OAI-PMH](#) [RDF](#)

Zapisz ten adres...

Dodaj do "Zakładek"

 [Bookmark](#)

Dodaj do [DEL.ICIO.US](#)

Dodaj do [DIGG.IT!](#)

Opis wydania

Słownik starożytności słowiańskich: encyklopedyczny zarys kultury słowian od czasów najdawniejszych: tom pierwszy A-E (dokument dostępny po zalogowaniu tylko dla osób z dysfunkcją wzroku)

Kolekcje, do których przypisana jest publikacja:

[Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa](#) > [Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych](#)

Data ostatniej modyfikacji:

2011-09-23

Data dodania publikacji:

2008-07-08

Liczba wyświetleń treści publikacji:

503

Liczba głosów pozytywnych:

0

Liczba głosów negatywnych:

0

Wszystkie dostępne wydania tej publikacji:

<http://zbc.uz.zgora.pl/publication/12478>

Miniatura:

**DOKUMENT
DOSTĘPNY
PO ZAŁOGOWANIU
TYLKO DLA OSÓB
Z DYSFUNKCJĄ
WZROKU**

[Zaproponuj słowa kluczowe, które Twoim zdaniem dobrze opisują to wydanie](#)

Po zalogowaniu będziesz mógł zaproponować nowe słowa kluczowe dla tego wydania. Zaloguj się!

Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa

zbc.uz.zgora.pl